VTĚLENÝ PROŽITEK ČETBY A MEDIÁLNÍ RECEPCE U ŽÁKŮ PRVNÍHO STUPNĚ

PRIMARY STUDENTS' EMBODIED STORY EXPERIENCES ACROSS MEDIA

Anežka Kuzmičová, Markéta Supa, Jana Segi Lukavská, Filip Novák

Klíčová slova: *čtení, literární výchova, mediální výchova, prožitkové učení, první stupeň ZŠ, vtělená kognice*
Keywords: *reading, fiction, media literacy, experiential learning, primary classroom, embodied cognition*

Cíle v ČJ

Představíme design a reflexi pilotáže mezioborového empirického výzkumu, jehož cílem je zkoumat, nakolik děti na vyšším 1. stupni ZŠ vnímají beletrii jako předmět celistvé zkušenosti zahrnující tělesný prožitek. Čerpáme z ideových a výzkumných tradic holismu, sociálního konstruktivismu a tzv. vtělené kognice, která propojuje myšlení a učení s tělesnou zkušeností a která se v českém prostředí běžně aplikuje např. v Hejného metodě výuky matematiky. Výzkum probíhá formou kreativních ohniskových skupin a bude sloužit k navržení nových zážitkových prvků do výuky čtení a výchovy ke čtenářství.

Teoretická východiska v ČJ

Obor vtělená kognice, z něhož čerpáme v obecném chápání procesu učení (Shapiro & Stolz 2019) i v konkrétní aplikaci na čtení a čtenářství (Kuzmičová et al. 2018), se vyvinul z psychologie a dominují mu experimentální postupy. Ty se však nehodí ke zkoumání dětského čtenářského prožitku, navíc v sociálním kontextu školního kolektivu. Využíváme proto kreativní kvalitativní postupy převzaté z holistické filozofie vzdělávání, jež do centra inovace ve výuce staví žitou subjektivní zkušenost samotného dítěte (Woodfall & Zezulkova 2016). Reagujeme tak i na jistou tendenci transformovat výuku literatury v ČR z předmětu naukového na výchovný a na globální pronikání étosu „mindfulness", tj. uvědomování si okamžité zkušenosti, do vzdělávání. Tážeme se, zda beletrie a jiná narativní média zobrazující tělesné situace takové

uvědomování u dětí navozují (jak předpokládají např. teorie literární recepce modelované na expertních čtenářích), případně která jsou jiná či další specifika dětského prožívání.

Metodologie v ČJ

Provedli jsme pilotáž v rozsahu 2 ohniskových skupin se žáky 3.–5. ročníku (13 žáků; vzorek omezen v důsledku uzavírky škol). V 1. části žáci za použití grafických pomůcek hovořili o svých oblíbených knihách a obecných čtenářských preferencích. Ve 2. části se měli zaměřit na čtení coby fyzicky a prostorově situovanou činnost a na prožívání úryvků textu a videa přímo na místě. Okamžitý tělesný prožitek sdělovali mj. pomocí textilní loutky. Ve 3. části porovnávali intenzitu prožitku u četby a videa s dalšími činnostmi. Skupiny byly doplněny o 10 hodin zúčastněného pozorování žáků ve výuce.

Závěry v ČJ

Výpovědi žáků přinesly podněty k rozšíření výzkumného designu, např. o pojem pomyslné tělesné polohy (míry "ponoru") vůči fikčnímu světu. Ten se místy jevil produktivněji než zkušenosti typu smyslových představ či somatizovaných emocí, na něž jsme se žáků ptali přednostně. Ze srovnání ohniskových skupin a dat z pozorování dále plyne, že je třeba oddělovat zájem dětí o texty, videa aj. s tělesnou tematikou (který byl zjevný) od presumpcí o tom, nakolik tato tematika skutečně zakládá vědomý tělesný prožitek. Data z hlavního výzkumu budeme analyzovat kombinací multimodálních a klasických metod.

Souhrn příspěvku v AJ

Educators increasingly employ strategies of teaching concepts, e.g. in maths, through bodily activity and awareness, following the framework of embodied cognition (Shapiro & Stolz 2019). In literacy curricula, however, such whole-body enrichments are less common. Combining an embodied view of reading (Kuzmičová et al. 2018) with a holistic and constructivist approach to educational research (Woodfall & Zezulkova 2016), we conducted two pilot focus groups in which primary students (13 participants, age 8–11; sample limited due to 2020 school closures) were prompted to reflect on various embodied facets of their narrative experiences. The students were aided by age-appropriate props (picture cards, canvas dolls) as well as directly exposed to narrative snippets during the study. In-class participant observations were likewise conducted

(10 hrs) focusing on their authentic literacy practices. We will detail the design and rationale of the pilot along with conclusions for the main study.

Bibliografie

Kuzmičová, A., Dias, P., Vogrinčič Čepič, A., Albrechtslund, A.-M. B., Casado, A., Kotrla Topić, M., Mínguez López, X., Nilsson, S. K., & Teixeira-Botelho, I. (2018). Reading and company: embodiment and social space in silent reading practices. *Literacy, 52*(2), 70– 77. DOI: 10.1111/lit.12131.

Shapiro, L., & Stolz, S. A. (2019). Embodied cognition and its significance for education. *Theory and Research in Education, 17*(1), 19-39. DOI: 10.1177/1477878518822149.

Woodfall, A., & Zezulkova, M. (2016). What 'children' experience and 'adults' may overlook: phenomenological approaches to media practice, education and research. *Journal of Children and Media, 10*(1), 98-106. DOI: 10.1080/17482798.2015.1121889.